

คำชี้แจง

ชุดฝึกปฏิบัติ เรื่อง ห้องวงใหญ่
รายวิชาดนตรีไทยปฏิบัติ ๑ รหัสวิชา ศ๒๐๒๒๑
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เล่มที่ ๑
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับห้องวงใหญ่

ประกอบด้วย

๑. คำชี้แจงเอกสารประกอบการเรียน
๒. คำแนะนำสำหรับครู
๓. คำแนะนำสำหรับนักเรียน
๔. มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้
๕. ขั้นตอนการใช้แบบฝึกปฏิบัติ
๖. แบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับห้องวงใหญ่
๗. ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับห้องวงใหญ่
๘. แบบฝึกปฏิบัติที่ ๑ เรื่อง ส่วนประกอบห้องวงใหญ่
๙. แบบฝึกปฏิบัติที่ ๒ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับห้องวงใหญ่
๑๐. แบบทดสอบหลังเรียน
๑๑. เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
๑๒. เฉลยแบบฝึกปฏิบัติที่ ๑ เรื่อง ส่วนประกอบห้องวงใหญ่
๑๓. เฉลยแบบฝึกปฏิบัติที่ ๒ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับห้องวงใหญ่
๑๔. ตารางบันทึกคะแนน
๑๕. บรรณานุกรม

คำแนะนำสำหรับครูผู้สอน

ก่อนที่ครูผู้สอนจะนำชุดฝึกปฏิบัติ เรื่อง ช่องวงใหญ่ รายวิชา ดนตรีไทยปฏิบัติ ๑ รหัสวิชา ศ๒๐๒๒๑ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เล่มที่ ๑ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับช่องวงใหญ่ ไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรปฏิบัติ ตามขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาคู่มือการใช้เอกสารประกอบการเรียนให้เข้าใจก่อนทำการสอน
๒. ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้
๓. ชี้แจงให้นักเรียนอ่านคำแนะนำการใช้เอกสารประกอบการเรียนอย่างละเอียดและปฏิบัติตามขั้นตอนของคำแนะนำตามลำดับ
๔. เน้นให้นักเรียนทำแบบฝึกปฏิบัติหลังจากเรียนจบในแต่ละเรื่องด้วยตนเอง
๕. ปลุกฝังความซื่อสัตย์และการตรงต่อเวลาในการทำแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน และแบบฝึกปฏิบัติ

คำแนะนำสำหรับผู้เรียน

ชุดฝึกปฏิบัติ เรื่อง ข้อวงใหญ่ รายวิชา ดนตรีไทยปฏิบัติ ๑ รหัสวิชา ศ๒๐๒๒๑ สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เล่มที่ ๑ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับข้อวงใหญ่ นี้จัดทำขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาด้วย
ตนเอง นักเรียนต้องปฏิบัติ ตามขั้นตอนต่อไปนี้

๑. ทำแบบทดสอบก่อนเรียนเพื่อวัดความรู้พื้นฐานของตนเอง
๒. บันทึกคะแนนที่ได้ลงในแบบบันทึกคะแนน
๓. อ่านเนื้อหาความรู้ในแต่ละเรื่องถ้าไม่เข้าใจให้กลับไปอ่านบททวนอีกครั้งแล้วจึงทำแบบฝึกปฏิบัติ
๔. ทำแบบทดสอบหลังเรียนเพื่อวัดความก้าวหน้าของตนเอง
๕. ตรวจสอบแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และแบบฝึกปฏิบัติจากเฉลยท้ายเล่ม
๖. มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองโดยไม่เปิดดูคำตอบก่อน

มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ศ ๒.๑ เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

๑. จัดประเภทของวงดนตรีไทยและวงดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่าง ๆ
๒. ใช้และบำรุงรักษาเครื่องดนตรีอย่างระมัดระวังและรับผิดชอบ

สาระสำคัญ

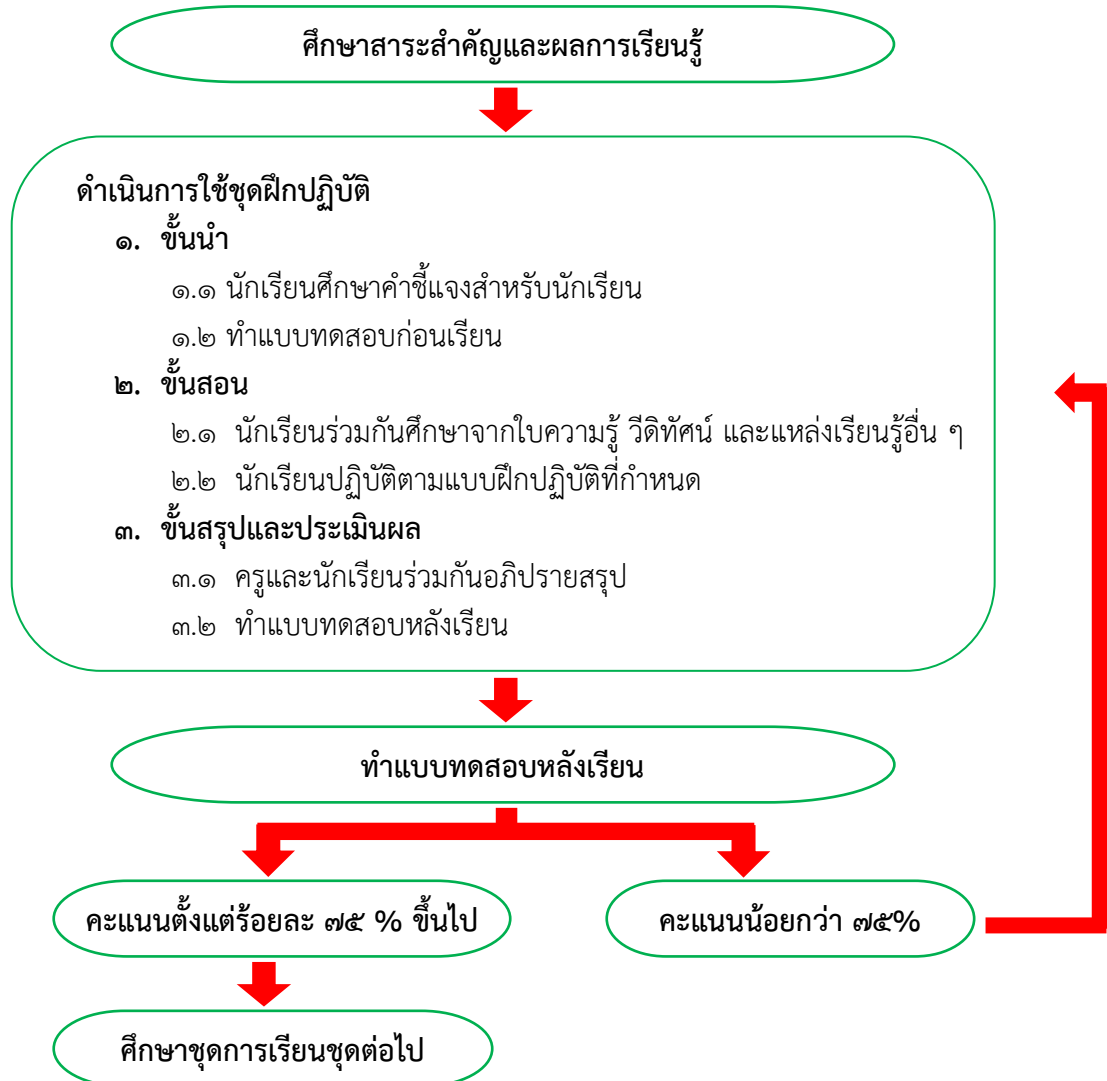
ฆ้องจัดได้ว่าเป็นเครื่องดนตรีที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานชนิดหนึ่งในบรรดาเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงกันในปัจจุบัน และเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญมาตั้งแต่โบราณ เป็นเครื่องดนตรีหลักของวงดนตรีไทย ทั้งในวงมโหรี และวงปี่พาทย์

ผลการเรียนรู้

๑. บอกความเป็นมาของฆ้องวงใหญ่ได้
๒. บอกส่วนประกอบของฆ้องวงใหญ่ได้
๓. บอกหน้าที่การบรรเลงของฆ้องวงใหญ่ได้
๔. วิธีการดูแลรักษาเครื่องดนตรีได้

ขั้นตอนการใช้ชุดฝึกปฏิบัติ

แบบทดสอบก่อนเรียน

ชุดที่ ๑ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับฆ้องวงใหญ่
จำนวน ๑๐ ข้อ คะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน

๑. ฆ้องวงใหญ่เป็นเครื่องดนตรีไทยประเภทใด
 - ก. ดีด
 - ข. ดี
 - ค. เป่า
 - ง. สี่
๒. ฆ้องวงใหญ่มีทั้งหมด กี่ลูก
 - ก. ๒๒ ลูก
 - ข. ๑๘ ลูก
 - ค. ๑๖ ลูก
 - ง. ๑๕ ลูก
๓. ข้อใดหมายถึงลูกทวน
 - ก. ลูกทวน จะอยู่ซ้ายมือผู้บรรเลงและให้เสียงต่ำ
 - ข. ลูกทวน จะอยู่ซ้ายมือผู้บรรเลงและให้เสียงสูง
 - ค. ลูกทวน จะอยู่ขวามือผู้บรรเลงและให้เสียงต่ำ
 - ง. ลูกทวน จะอยู่ขวามือผู้บรรเลงและให้เสียงต่ำ
๔. ข้อใดหมายถึงลูกยอด
 - ก. ลูกยอด จะอยู่ซ้ายมือ ผู้บรรเลงและให้เสียงต่ำ
 - ข. ลูกยอด จะอยู่ซ้ายมือ ผู้บรรเลงและให้เสียงสูง
 - ค. ลูกยอด จะอยู่ขวามือ ผู้บรรเลงและให้เสียงต่ำ
 - ง. ลูกยอด จะอยู่ขวามือ ผู้บรรเลงและให้เสียงสูง
๕. “ไม้ไผ่เล็ก ๆ เจาะฝั่งเข้าไปในลูก มะหวด เพื่อกันสะพานหนู” หมายถึง ข้อใด
 - ก. ไม้ค้ำบน
 - ข. ไม้ตะคู้
 - ค. ไม้ค้ำล่าง
 - ง. โขนฆ้อง

๖. ข้อใดกล่าวถูกต้อง

- ก. ฆ้องวงใหญ่มีหน้าที่ดำเนินทำนองหลัก
- ข. ฆ้องวงใหญ่มีหน้าที่เป็นผู้นำวง
- ค. ฆ้องวงใหญ่ทำหน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับ
- ง. ฆ้องวงใหญ่ทำหน้าที่เหมือนระนาดเอก

๗. วงดนตรีไทยไม่มีฆ้องวงใหญ่ผสม

- ก. วงเครื่องใหญ่
- ข. วงปี่พาทย์เครื่องห้า
- ค. วงมโหรี เครื่อง ๖
- ง. วงมโหรี

๘. ลูกมะหวด หมายถึง ข้อใด

- ก. ทำด้วยหวายเป็นต้น ๔ เส้นดัดโค้ง เป็นวงกลม ใช้ ๒ เส้นดัดเป็นโค้งเป็นวงนอก เป็นเส้นโค้ง
- ข. ทำด้วยไม้กลึงให้กลมเป็นลอนขนานด้วย ลูกแก้ว หัวท้ายบากและปาดโค้ง รับกับต้นหวายเป็นระยะตลอดทั้งวง
- ค. เป็นไม้ลักษณะสี่เหลี่ยมทรงแบน ยึด ติดกับหวายคู่ล่างโดยรอบ ระยะห่างพอสมควร บางวงจะใช้แผ่นโลหะตอกตะปูคลุมอีกทีหนึ่ง
- ง. เป็นเส้นลวดสอดโค้งเป็นวงใต้ไม้ตะคู้ เพื่อไว้ผูกหนังลูกฆ้อง ด้านในและด้านนอก

๙. “จึงใช้ไม้ฆ้องที่หัวพัน ด้วยผ้า เคียนด้วยด้ายสีต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่ประณีตสวยงาม” คำกล่าวข้างต้น หมายถึงข้อใด

- ก. ไม้ตีฆ้อง แบบไม้นวม
- ข. ไม้ตีฆ้อง แบบไม้หนัง
- ค. ไม้ตีฆ้อง ใช้สำหรับฆ้องมอญ
- ง. ไม่มีข้อถูก

๑๐. ข้อใดกล่าวผิด

- ก. การทำความสะอาด ควรใช้ผ้าแห้งหรือผ้าหมาดๆทำความสะอาด
- ข. การเก็บไม้ตีฆ้อง ควรมีถุงใส่ หรือวางรวมกันไว้บนลูกฆ้อง ไม่ควรวางกับพื้น
- ค. การบรรเลงฆ้องวง ผู้เล่นนั่งแบบใดก็ได้ไม่จำเป็นต้องนั่งพับเพียบหรือขัดสมาธิ
- ง. ควรวางฆ้องวงให้ราบกับพื้น ไม่ควรวางหรือตั้งพิงไว้ข้างฝาผนัง เพราะอาจทำให้ฆ้องวงล้าอาจหักได้

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับฆ้องวงใหญ่

ความเป็นมาของฆ้องวงใหญ่

ฆ้องจัดได้ว่าเป็นเครื่องดนตรีที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานชนิดหนึ่ง ในบรรดาเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงกันในปัจจุบัน และเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญมาตั้งแต่โบราณ เป็นเครื่องดนตรีหลักของวงดนตรีไทย ทั้งในวงมโหรี และวงปี่พาทย์

ดุริยางคศิลป์ไทย (๒๕๔๖ : ๘๔) ให้ความหมายว่า “ฆ้องวง เป็นเครื่องดนตรีประเภทตีชนิดหนึ่ง ที่เชื่อกันว่ามีวิวัฒนาการมาจากฆ้องเดี่ยวต่าง ๆ เช่น โหม่ง หุ่ย ต่อมาได้พัฒนาเป็นฆ้องคู่และฆ้องวงตามลำดับ”

สงบศึก ธรรมวิหาร (๒๕๔๒ : ๑๖๑) กล่าวว่า “ฆ้องวงใหญ่ เป็นเครื่องดนตรีที่มีวิวัฒนาการมาจากฆ้องเดี่ยว ฆ้องคู่และฆ้องราว ฆ้องชนิดนี้มีลักษณะเป็นวง เปิดช่องว่างไว้สำหรับเป็นทางเข้าของคนตีทางด้านหลังเล็กน้อย ผูกลูกฆ้องเรียงลำดับจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง จาฉนวน ๑๖ เสียง หรือ ๒ Octaves ของชั้นเสียง ๘ ฆ้องนี้ ทำหน้าที่ดำเนินแม่บทหรือหลักอันเป็นทำนองเพลงที่แท้จริงของวงดุริยางค์ไทย ซึ่งเรียกว่า ลูกฆ้อง หมายถึง ทำนองพื้นฐานเครื่องตีชนิดหนึ่ง จะแปลลูกฆ้องไปตามแนวของแต่ละชนิด”

สรุปได้ว่า เปลี่ยนแปลงรูปร่างที่มีทิศทางมาใกล้ฆ้องมากขึ้น โดยลูกฆ้องนั้นล้วนผูกไว้ต่อ ๆ กันกับไม้สั้น ๆ ติดตั้งในทางราบอยู่บนขอนไม้รูปครึ่งวงกลมคล้ายกับกงล้อรถม้า อีกทั้งชื่อ “ฆ้อง” ได้สันนิษฐานว่าน่าจะมาจากคำว่า “ระฆัง” ซึ่งเป็นคำเดียวกับคำว่า “ระฆัง” แต่ยังไม่มีความหลักฐานแหล่งที่มาของคำนี้ เพียงแต่มีหลักฐานว่ามีฆ้องเกิดขึ้นเพียงเท่านั้น

ลักษณะของฆ้องวงใหญ่

วงฆ้องสูงประมาณ ๒๔ เซนติเมตร ใช้หวายโป่งทำเป็นราง ให้หวายเส้นนอกกับเส้นในห่างกัน ๑๔-๑๗ เซนติเมตร ใช้หวาย ๔ อัน ด้านล่าง ๒ อันขัดเป็นวงขนานกัน เว้นที่ไว้ให้นักดนตรีเข้าไปบรรเลง ลูกฆ้องมี ๑๖ ลูกทำจากทองเหลือง เรียงจากลูกเล็กด้านขวา ฆ้องวงใหญ่เป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญที่สุด เพราะคนที่เล่นดนตรีในวงปี่พาทย์ต้องมาเรียนฆ้องวงใหญ่ก่อน ฆ้องวงใหญ่ทำหน้าที่เดินทำนองหลัก ซึ่งถือเป็นแม่บทของเพลง ฆ้องวงใหญ่ใช้เล่นในวงปี่พาทย์ วงปี่พาทย์นางหงส์ และวงมโหรี

ภาพที่ ๑ ฆ้องวงใหญ่

ที่มา : ศิริพงษ์ วิเศษสังข์. ๒๕๕๙.

ส่วนประกอบฆ้องวงใหญ่

๑. ร้านฆ้อง

ทำด้วยหวายเป็นต้น ๔ เส้น ดัดโค้ง เป็นวงกลม ใช้ ๒ เส้นดัดเป็นโค้งเป็นวงนอก อีก ๒ เส้นโค้งเป็นวงใน ยึดติดกับลูกมะหวด

ร้านฆ้อง

ภาพที่ ๒ ฆ้องวงใหญ่

ที่มา : ศิริพงษ์ วิเศษสังข์. ๒๕๕๙.

๒. ลูกมะหวด

ทำด้วยไม้กลึงให้กลมเป็นลอนขนาดด้วย ลูกแก้ว หัวท้ายบากและปาดโค้ง รับกับต้นหวายเป็นระยะตลอดทั้งวง

ลูกมะหวด

ภาพที่ ๓ ลูกมะหวด

ที่มา : ศิริพงษ์ วิเศษสังข์. ๒๕๕๙.

๓. โขนฆ้อง

ทำด้วยไม้หนา มีลักษณะตอนกลางนูนเป็นสันเรียวแหลมเหมือนใบโพธิ์ข้างปาดเรียวลง ยึดติดติดกับต้นหวายทั้งสองข้าง ข้างหนึ่งใหญ่ อีกข้างหนึ่งเล็ก วงฆ้องบางวงได้ประดิษฐ์ขึ้นให้สวยงาม โดยการประกอบงา แกะลวดลายฝังงา หรือ मुखที่โขน บางครั้งที่ลูกมะหวดประกอบงา หรือเป็นงาทั้งอัน หรือแกะลวดลาย ลงรักปิดทองสวยงาม

โขน

ภาพที่ ๔ โขนฆ้องวงใหญ่
ที่มา : ศิริพงษ์ วิเศษสังข์. ๒๕๕๙.

๔. ไม้ค้ำล่าง

เป็นไม้ลักษณะสี่เหลี่ยมทรงแบน ยึด ติดกับหวายคู่ล่างโดยรอบ ระยะห่างพอสมควร บางวงจะใช้แผ่นโลหะตอกตะปูคลุมอีกทีหนึ่ง

ไม้ค้ำล่าง

ภาพที่ ๕ ไม้ค้ำล่างฆ้องวงใหญ่
ที่มา : ศิริพงษ์ วิเศษสังข์. ๒๕๕๙.

๕. ไม้ตะคู้

คือ ไม้ไผ่เล็กๆ เจาะฝังเข้าไปในลูก มะหวด เพื่อกันสะพานหนู

ไม้ตะคู้

ภาพที่ ๖ ไม้ตะคู้ฆ้องวงใหญ่
ที่มา : ศิริพงษ์ วิเศษสังข์. ๒๕๕๙.

๖. สะพานหนู

เป็นเส้นลวดสอดโค้งเป็นวงใต้ไม้ตะคู้ เพื่อไว้ผูกหนังลูกฆ้อง ด้านในและด้านนอก

สะพานหนู

ภาพที่ ๖ สะพานหนูฆ้องวงใหญ่
ที่มา : ศิริพงษ์ วิเศษสังข์. ๒๕๕๙.

๗. ไม้ค้ำบน หรือ ไม้ถ่างฆ้อง

เป็นไม้แผ่นบางๆ ปาดหัวท้ายเว้าตามเส้นหวาย เพื่อใช้ถ่างให้วงฆ้อง ให้อยู่ในสภาพเป็นวงสวยงาม ปกติลูกฆ้อง ๔ ลูกจะ ใส่ไม้ถ่างฆ้อง ๑ อัน ฆ้องวงใหญ่มี ๑๖ ลูก จึงมีไม้ถ่างฆ้องวงหนึ่ง ๔ อัน ที่ต้นหวายทั้ง ๔ ต้นจะมีหวายผ่าซีก ๒ หรือ ๓ เส้นประกบโดยรอบ เพื่อรองรับหนังผูกฆ้อง และเพื่อให้สวยงาม จะกลึงเป็นเม็ดติดไว้ที่ปลายต้นหวายทั้งสี่ต้น สำหรับสมัยโบราณจะกลึงเม็ดเป็นขา ติดอยู่ที่ใต้ไม้ถ่างล่างอีกทีหนึ่ง

ไม้ค้ำบน

ภาพที่ ๗ ไม้ค้ำบนหรือไม้ถ่างฆ้อง

ที่มา : ศิริพงษ์ วิเศษสังข์. ๒๕๕๙.

๘. ลูกฆ้อง

ทำด้วยโลหะที่เรียกว่า ทองเหลือง หลอม ตี หรือกลึงเป็นลูกๆ ทรงกลม ด้านบนกลึงตรงกลางให้นูนเป็นปุ่มเรียกว่า ปุ่มฆ้อง สำหรับตีให้เกิดเสียง ด้าน ข้างกลึงเป็นขอบจุ่มลงเรียกว่า ฉัตร เพื่อให้เสียงดังกังวานยาวขึ้น ที่ฉัตรเจาะรู ๔ รูสำหรับร้อยหนังเลียด ซึ่งทำด้วยหนังเส้นเล็ก ร้อยผ่านรูที่ฉัตร ไปผูกยังสะพานหนู วงหนึ่ง มี ๑๖ ลูกลดหลั่นกันตามลำดับ แต่ละลูกจะติดตะกั่วผสมขี้ผึ้งใต้ปุ่มฆ้อง เพื่อให้ได้เสียง สูงต่ำเรียงตามลำดับ ๑๖ เสียง ลูกที่มีเสียงต่ำสุดจะ เรียกว่า ลูกทวน จะอยู่ซ้ายมือผู้บรรเลง และลูกที่มีเสียงสูงสุดจะเรียกว่า ลูกยอด จะอยู่ขวามือ ผู้บรรเลง

ลูกยอด

ลูกทวน

ภาพที่ ๘ ลูกฆ้องวงใหญ่

ที่มา : ศิริพงษ์ วิเศษสังข์. ๒๕๕๙.

๙. ไม้ตีฆ้อง

ก้านทำด้วยไม้ไผ่ เหลาให้กลมเล็ก ยาวพอประมาณ ไม้ที่ตีนิยมไม้ไผ่ที่มี ๕ ข้อขึ้นไป จนถึง ๙ ข้อ หัวไม้ ทำด้วยหนังช้าง ตัดเป็นวงกลม ทบปลายบานเป็นขอบ เล็กน้อย เพื่อให้ นุ่มสำหรับตีลงที่ปุ่มฆ้องได้เสียงที่นุ่ม ไพเราะ ปัจจุบันหนังช้างหายาก จึงใช้ไม้ฆ้องที่หัวพัน ด้วยผ้า เคียนด้วยด้ายสีต่างๆด้วยวิธีการที่ประณีตสวยงาม เรียกว่า ไม้ฉวม เสียงจะนุ่มนวล แต่ไม่คมคายเท่าหนัง เหมาะสำหรับไว้ฝึกซ้อม

ไม้หนัง

ไม้ฉวม

ภาพที่ ๙ ไม้ตีฆ้องวงใหญ่

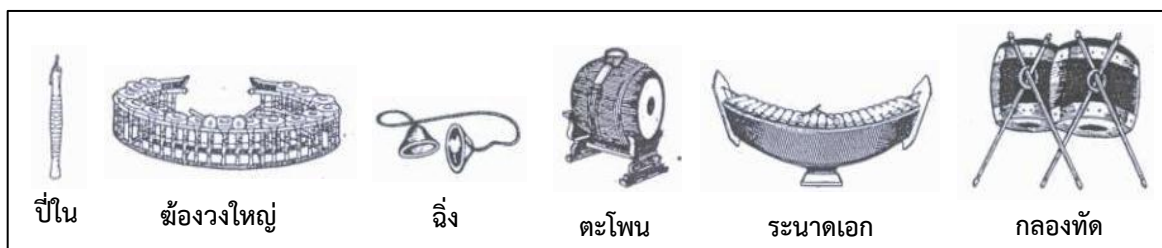
ที่มา : ศิริพงษ์ วิเศษสังข์. ๒๕๕๙.

บทบาทและหน้าที่การบรรเลง

ฆ้องวงใหญ่ เป็นเครื่องดนตรีประเภทตีดำเนินทำนอง มีหลักฐานปรากฏมาแต่ครั้งกรุงสุโขทัย มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการดำเนินทำนองหลักของเพลงในรูปแบบการประสมวงต่าง ๆ เช่น ปี่พาทย์เครื่องห้า ปี่พาทย์เครื่องคู่ ปี่พาทย์เครื่องใหญ่ มโหรีเครื่องใหญ่ เป็นต้น โดยบรรเลงเป็นทำนองห่าง ๆ อีกทั้งยังสามารถบรรเลงเดี่ยววัดความสามารถของนักดนตรีได้อีกด้วย

ฆ้องวงใหญ่ในรูปของการผสมวง

วงปี่พาทย์เครื่องห้า

ปี่ใน

ฆ้องวงใหญ่

จิ่ง

ตะโพน

ระนาดเอก

กลองทัด

ภาพที่ ๑๐ วงปี่พาทย์เครื่องห้า

ที่มา www.som๓๗๓๗๗np.wordpress.com

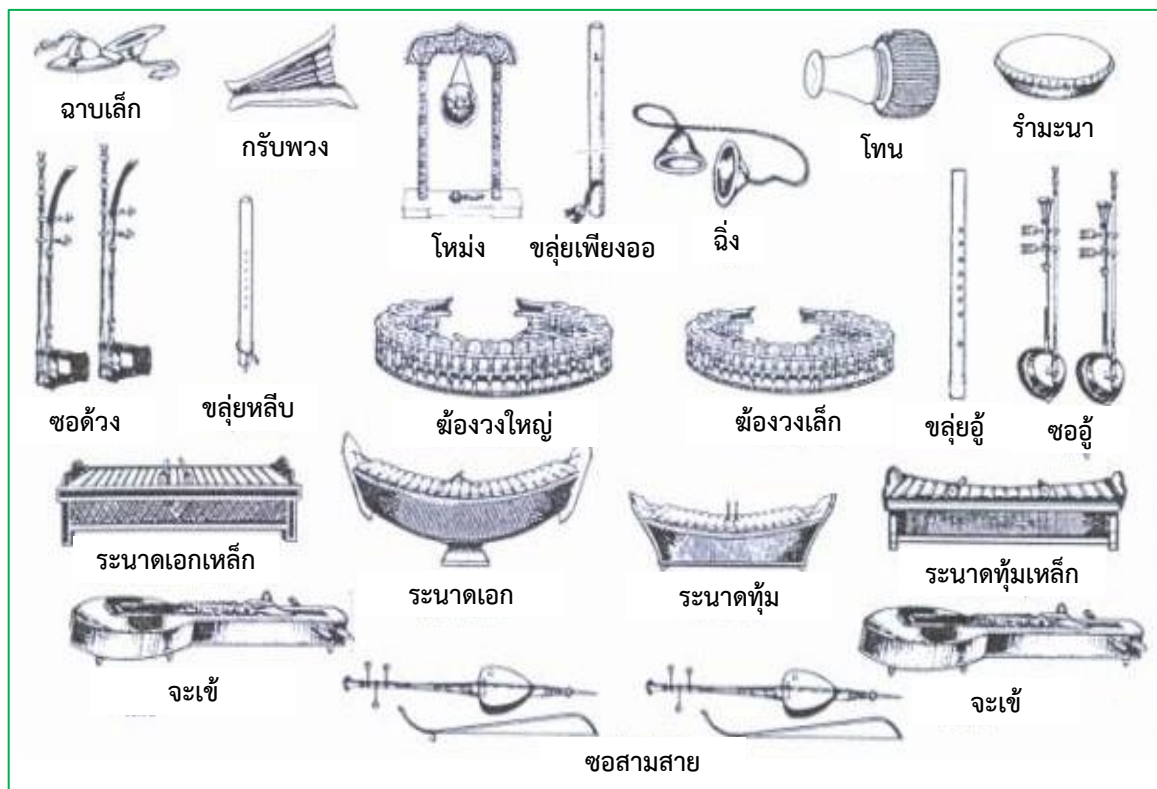

วงปี่พาทย์เครื่องคู่

ภาพที่ ๑๑ วงปี่พาทย์เครื่องคู่
ที่มา www.som๓๗๓๗๓๗np.wordpress.com

วงมโหรี

ภาพที่ ๑๒ วงมโหรี
ที่มา www.som๓๗๓๗๓๗np.wordpress.com

การดูแลรักษาฆ้องวงใหญ่

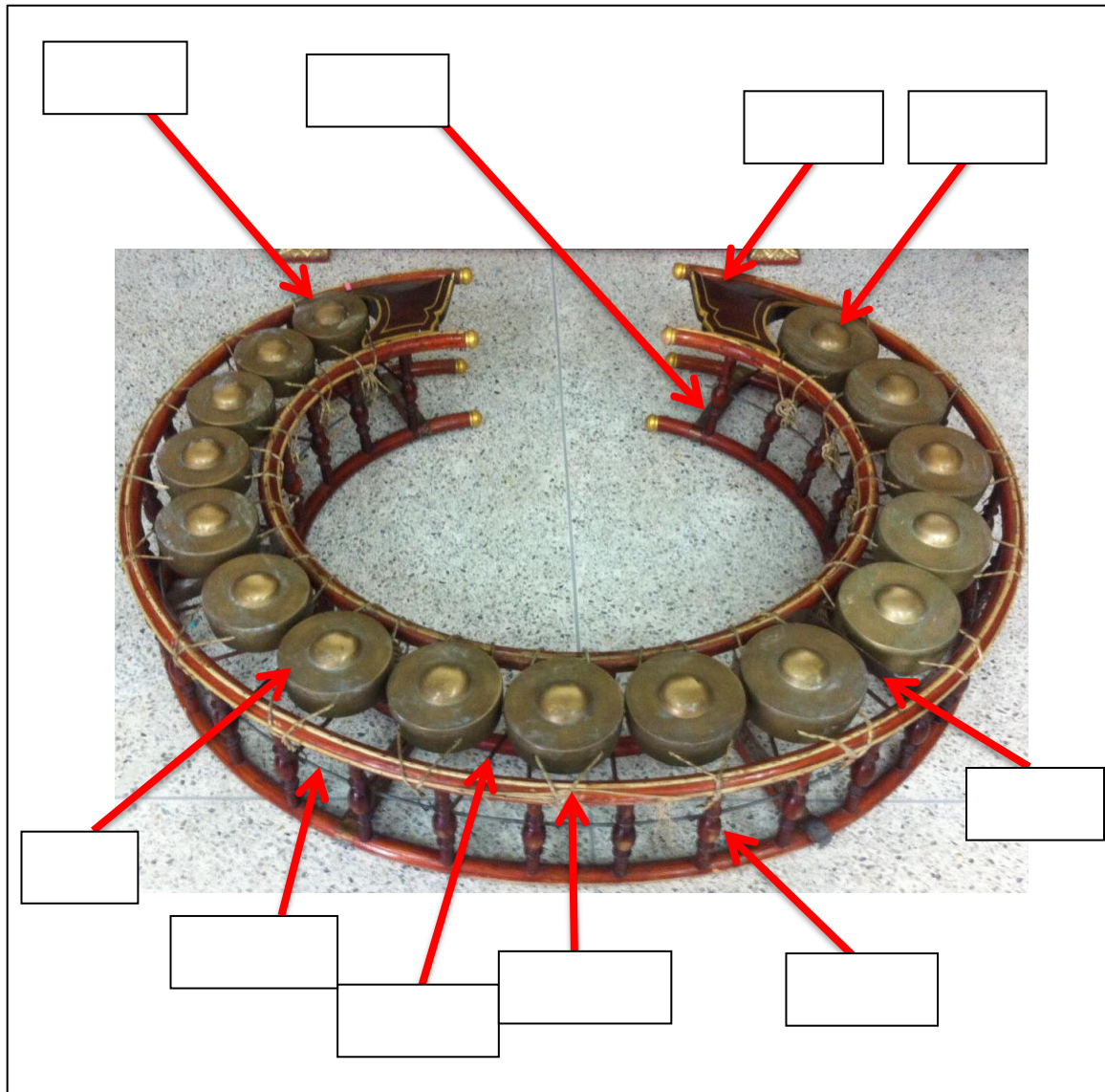
๑. การบรรเลงฆ้องวง ผู้เล่นต้องนั่งให้ตรงกลางฆ้องวง วิธีการนั่ง นั่งได้ทั้งพับเพียบหรือขัดสมาธิ การจับไม้ตีฆ้องวงผู้เล่นต้องรวบนิ้วกลางนิ้วนางและนิ้วก้อย กำไม้ฆ้องไว้กับฝ่ามือใช้นิ้วโป้งและนิ้วชี้เป็นตัวประคอง ให้นิ้วชี้ชิดกับหัวไม้
๒. การเก็บไม้ตีฆ้อง ควรมีถุงใส่ หรือวางรวมกันไว้บนลูกฆ้อง ไม่ควรวางกับพื้น
๓. การทำความสะอาด ควรใช้ผ้าแห้งหรือผ้าหมาดๆทำความสะอาด
๔. ควรวางฆ้องวงให้ราบกับพื้น ไม่ควรวางหรือตั้งพิงไว้ข้างฝาผนัง เพราะอาจทำให้ฆ้องวงลั่น อาจหักได้
๕. การยกฆ้องวง ไม่ควรยกเพียงคนเดียวเนื่องจากเป็นเครื่องตีที่มีน้ำหนักมากและขนาดใหญ่ ควรจะยกฆ้อง ให้ตั้งฉาก หรือขนานกับพื้น ห้ามกลับด้าน

แบบฝึกปฏิบัติที่ ๑ เรื่อง ส่วนประกอบฆ้องวงใหญ่

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง : จงเติมข้อความในช่องว่างต่อไปนี้

แบบฝึกปฏิบัติที่ ๒ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับห้องวงใหญ่

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง : นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้แล้ว ทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ถูกต้อง และ
เครื่องหมาย X หน้าข้อความที่ไม่ถูกต้อง ในข้อความต่อไปนี้

- ๑. ร้านห้อง ทำด้วยหวายเป็นต้น ๔ เส้น ดัดโค้ง เป็นวงกลม ใช้ ๒ เส้นดัดเป็นโค้งเป็นวงนอก
อีก ๒ เส้นโค้งเป็นวงใน ยึดติดกับลูกมะหวด
- ๒. ลูกมะหวด ทำด้วยไม้กลึงให้กลมเป็นลอนขนบด้วย ลูกแก้ว หัวท้ายบากและปาดโค้ง
รับกับต้นหวายเป็นระยะตลอดทั้งวง
- ๓. ไม้ห้องหนึ่งพันหัวไม้ด้วยผ้า เคียนด้วยด้ายสีต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่ประณีตสวยงาม
- ๔. ห้องวงใหญ่มีบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินทำนองหลักแบบถึบ้าง ห่างบ้าง
- ๕. ลูกห้องวงใหญ่นิยมทำด้วยไม้เนื้อแข็งและนำมาร้อยติดต่อกันเป็นผืน
- ๖. ลูกยอด คือ ลูกห้องลูกแรกที่อยู่ฝั่งขวามือของผู้บรรเลง และยังให้เสียงสูง
- ๗. ลูกทวน คือ ลูกห้องลูกแรกที่อยู่ฝั่งซ้ายมือของผู้บรรเลง และยังให้เสียงต่ำ
- ๘. ไม้ตะคู้ คือไม้ไผ่เล็ก ๆ เจาะฝังเข้าไปในลูก มะหวด เพื่อกันสะพานหนู
- ๙. ผู้นั่งบรรเลงควรนั่งอยู่ในท่านั่งพับเพียบหรือนั่งขัดสมาธิ
- ๑๐. การนำผ้าห่มมาเช็ดลูกห้องวงใหญ่เป็นการดูแลรักษาเครื่องดนตรี

แบบทดสอบหลังเรียน

ชุดที่ ๑ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับฆ้องวงใหญ่
จำนวน ๑๐ ข้อ คะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน

ข้อ ๑ ฆ้องวงใหญ่มีทั้งหมด กี่ลูก

- ก. ๑๕ ลูก
- ข. ๑๖ ลูก
- ค. ๑๘ ลูก
- ง. ๒๒ ลูก

ข้อ ๒ ฆ้องวงใหญ่เป็นเครื่องดนตรีไทยประเภทใด

- ก. ดี
- ข. สี
- ค. ดีด
- ง. เป่า

ข้อ ๓ ข้อใดกล่าวถูก

- ก. ฆ้องวงใหญ่มีหน้าที่เป็นผู้นำวง
- ข. ฆ้องวงใหญ่มีหน้าที่ดำเนินทำนองหลัก
- ค. ฆ้องวงใหญ่ทำหน้าที่เหมือนระนาดเอก
- ง. ฆ้องวงใหญ่ทำหน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับ

ข้อ ๔ ข้อใดหมายถึงลูกทวน

- ก. ลูกทวน จะอยู่ขวามือผู้บรรเลงและให้เสียงต่ำ
- ข. ลูกทวน จะอยู่ขวามือผู้บรรเลงและให้เสียงต่ำ
- ค. ลูกทวน จะอยู่ซ้ายมือผู้บรรเลงและให้เสียงต่ำ
- ง. ลูกทวน จะอยู่ซ้ายมือผู้บรรเลงและให้เสียงสูง

ข้อ ๕ ข้อใดหมายถึงลูกยอด

- ก. ลูกยอด จะอยู่ขวามือ ผู้บรรเลงและให้เสียงต่ำ
- ข. ลูกยอด จะอยู่ขวามือ ผู้บรรเลงและให้เสียงสูง
- ค. ลูกยอด จะอยู่ซ้ายมือ ผู้บรรเลงและให้เสียงต่ำ
- ง. ลูกยอด จะอยู่ซ้ายมือ ผู้บรรเลงและให้เสียงสูง

ข้อ ๖ ลูกมะหวด หมายถึง ข้อใด

- ก. เป็นเส้นลวดสอดโค้งเป็นวงใต้ไม้ตะคู้ เพื่อไว้ผูกหนังลูกฆ้อง ด้านในและด้านนอก
- ข. ทำด้วยหวายเป็นต้น ๔ เส้นดัดโค้ง เป็นวงกลม ใช้ ๒ เส้นดัดเป็นโค้งเป็นวงนอก เป็นเส้นโค้ง
- ค. ทำด้วยไม้กลึงให้กลมเป็นลอนขนาดด้วย ลูกแก้ว หัวท้ายบากและปาดโค้ง รับกับต้นหวายเป็นระยะตลอดทั้งวง
- ง. เป็นไม้ลักษณะสี่เหลี่ยมทรงแบน ยึด ติดกับหวายคู่ล่างโดยรอบ ระยะห่างพอสมควร บางวงจะใช้แผ่นโลหะตอกตะปูคลุมอีกทีหนึ่ง

ข้อ ๗ “ไม้ไผ่เล็ก ๆ เจาะฝั่งเข้าไปในลูก มะหวด เพื่อกันสะพานหนู” หมายถึง ข้อใด

- ก. ไม้ตะคู้
- ข. โขนฆ้อง
- ค. ไม้ค้ำบน
- ง. ไม้ค้ำล่าง

ข้อ ๘ วงดนตรีไทยไม่มีฆ้องวงใหญ่ผสม

- ก. วงมโหรี
- ข. วงเครื่องใหญ่
- ค. วงปี่พาทย์เครื่องห้า
- ง. วงมโหรี เครื่อง ๖

ข้อ ๙ ข้อใดกล่าวผิด

- ก. การทำความสะอาด ควรใช้ผ้าแห้งหรือผ้าหมาดๆทำความสะอาด
- ข. การเก็บไม้ตีฆ้อง ควรมีถุงใส่ หรือวางรวมกันไว้บนลูกฆ้อง ไม่ควรวางกับพื้น
- ค. การบรรเลงฆ้องวง ผู้เล่นนั่งแบบใดก็ได้ไม่จำเป็นต้องนั่งพับเพียบหรือขัดสมาธิ
- ง. ควรวางฆ้องวงให้ราบกับพื้น ไม่ควรวางหรือตั้งพิงไว้ข้างฝาผนัง เพราะอาจทำให้ฆ้องวงลั่น อาจหักได้

ข้อ ๑๐ “จึงใช้ไม้ฆ้องที่หัวพัน ด้วยผ้า เคียนด้วยด้ายสีต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่ประณีตสวยงาม”

คำกล่าวข้างต้นหมายถึงข้อใด

- ก. ไม้ตีฆ้อง แบบไม้นวม
- ข. ไม้ตีฆ้อง แบบไม้หนัง
- ค. ไม้ตีฆ้อง ใช้สำหรับฆ้องมอญ
- ง. ไม่มีข้อถูก

เฉลยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน
เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับช่องวงใหญ่

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน	
ข้อ	เฉลย
๑	ข
๒	ค
๓	ก
๔	ง
๕	ข
๖	ก
๗	ค
๘	ข
๙	ก
๑๐	ค

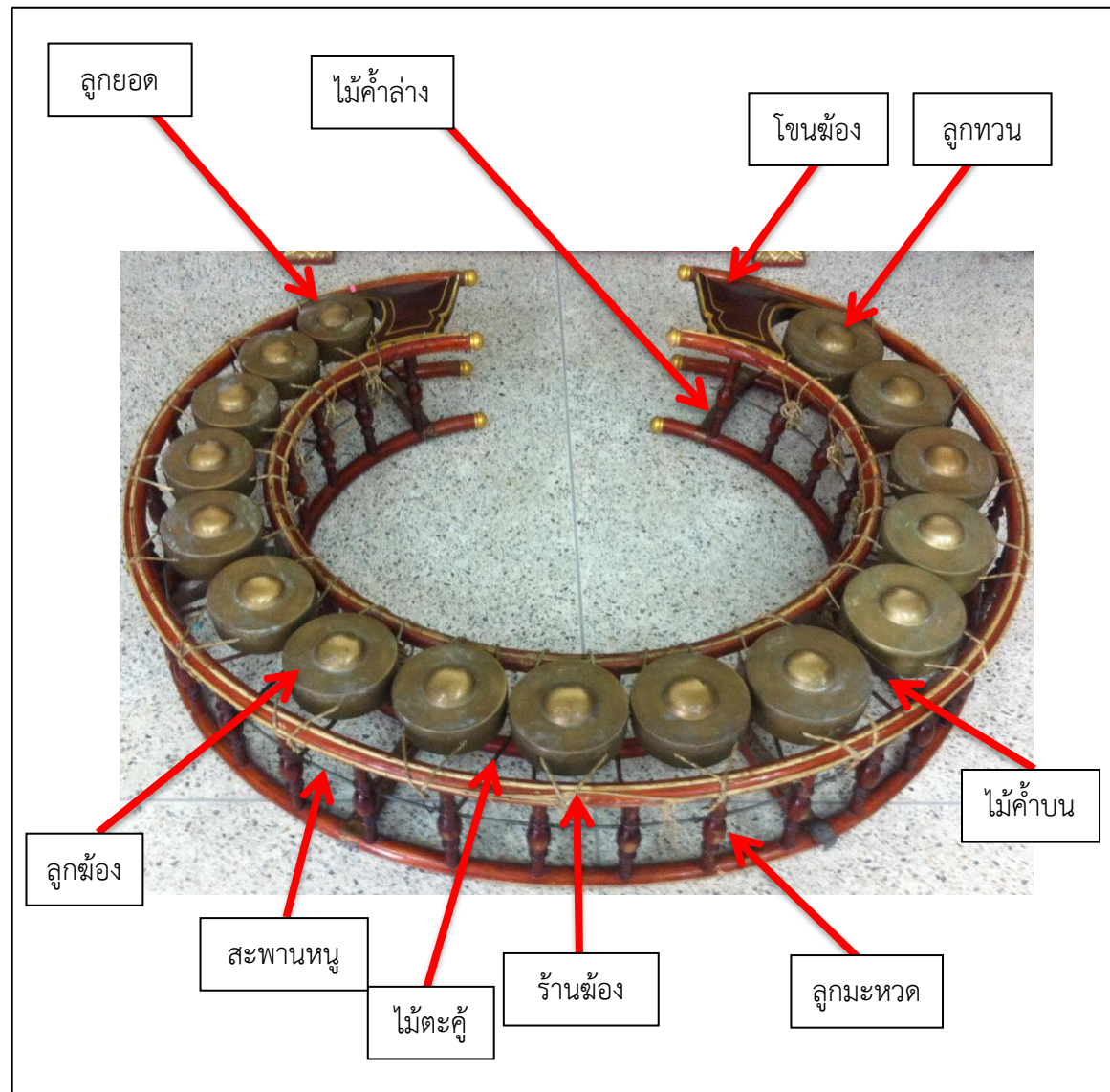
เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน	
ข้อ	เฉลย
๑	ข
๒	ก
๓	ข
๔	ค
๕	ข
๖	ค
๗	ก
๘	ง
๙	ค
๑๐	ก

เฉลยแบบฝึกปฏิบัติที่ ๑.๑ เรื่อง ส่วนประกอบฆ้องวงใหญ่

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง : จงเติมข้อความในช่องว่างต่อไปนี้

เฉลยแบบฝึกปฏิบัติที่ ๑.๒ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับห้องวง

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง : นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้แล้ว ทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ถูกต้อง และ
เครื่องหมาย ✕ หน้าข้อความที่ไม่ถูกต้อง ในข้อความต่อไปนี้

-✓..... ๑. ร้านห้อง ทำด้วยหวายเป็นต้น ๔ เส้น ดัดโค้ง เป็นวงกลม ใช้ ๒ เส้นดัดเป็นโค้งเป็นวงนอก
อีก ๒ เส้นโค้งเป็นวงใน ยึดติดกับลูกมะหวด
-✓..... ๒. ลูกมะหวด ทำด้วยไม้กลึงให้กลมเป็นลอนขนาดด้วย ลูกแก้ว หัวท้ายบากและปาดโค้ง
รับกับต้นหวายเป็นระยะตลอดทั้งวง
-✕..... ๓. ไม้ห้องหนึ่งพันหัวไม้ด้วยผ้า เคียนด้วยด้ายสีต่างๆด้วยวิธีกรรมที่ประณีตสวยงาม
-✓..... ๔. ห้องวงใหญ่มีบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินทำนองหลักแบบถ้ำบั้ง ห่างบั้ง
-✕..... ๕. ลูกห้องวงใหญ่นิยมทำด้วยไม้เนื้อแข็งและนำมาร้อยติดต่อกันเป็นผืน
-✓..... ๖. ลูกยอด คือ ลูกห้องลูกแรกที่อยู่ฝั่งขวามือของผู้บรรเลง และยังให้เสียงสูง
-✓..... ๗. ลูกทวน คือ ลูกห้องลูกแรกที่อยู่ฝั่งซ้ายมือของผู้บรรเลง และยังให้เสียงต่ำ
-✓..... ๘. ไม้ตะคู้ คือ ไม้ไผ่เล็ก ๆ เจาะฝังเข้าไปในลูก มะหวด เพื่อกันสะพานหนู
-✓..... ๙. ผู้นั่งบรรเลงควรนั่งอยู่ในท่านั่งพับเพียบหรือนั่งขัดสมาธิ
-✓..... ๑๐. การนำผ้าห่มมาเช็ดลูกห้องวงใหญ่เป็นการดูแลรักษาเครื่องดนตรี

ตารางการบันทึกคะแนน

ชื่อ..... ชั้น เลขที่

แบบทดสอบ

แบบทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	การประเมิน	
			ผ่าน	ไม่ผ่าน
ก่อนเรียน	๑๐			
หลังเรียน	๑๐			

แบบฝึกปฏิบัติ

แบบฝึกปฏิบัติ	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	การประเมิน	
			ผ่าน	ไม่ผ่าน
๑	๑๐			
๒	๑๐			

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน	การประเมิน
๑ - ๔ คะแนน	ไม่ผ่าน
๕ คะแนนขึ้นไป	ผ่าน

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

...../...../.....

บรรณานุกรม

ณิกานต์ ผลจันทร์. (ออนไลน์). โลกดนตรี. สืบค้นจาก www.som๓๗๓๗np.wordpress.com.

สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๔๐). **สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะดุริยางค์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สงบศึก ธรรมวิหาร. (๒๕๔๒). **ดุริยางค์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพงษ์ วิเศษสังข์. (๗ มกราคม ๒๕๕๙). **ห้องว่างใหญ่**. [รูปภาพ]. ศรีสะเกษ : โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย.